

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 14/2010 vp

Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2009

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä syyskuuta 2010 lähettänyt perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomuksen vuodelta 2009 (K 18/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- valtioneuvoston oikeuskansleri Jaakko Jonkka ja apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen, Oikeuskanslerinvirasto.

Viitetieto

Perustuslakivaliokunta on 25 päivänä helmikuuta 2011 pyytänyt oikeuskanslerilta selvitystä kymmenestä vanhimmasta käsiteltävänä olevasta kantelusta. Oikeuskansleri on toimittanut selvityksen valiokunnalle 3 päivänä maaliskuuta 2011.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Oikeuskanslerin kertomuksen yleiskatsauksessa esitellään oikeuskanslerin tehtävät. Tämän lisäksi kertomuksessa selostetaan oikeuskanslerin toimintaa valtioneuvostossa, perus- ja ihmisoikeuksien valvontaa, laajempia oikeuskanslerinvirastossa tehtyjä laillisuusvalvonnan kannanottoja, valtionhallinnon laillisuusvalvontaa hallinnonaloittain, kunnallis- ja muun itsehallinnon laillisuusvalvontaa sekä asianajajalaitoksen valvontaa. Kertomuksessa on myös tilastotieto- ja oikeuskanslerinviraston toiminnasta.

Perustuslakivaliokunta piti vuoden 2007 ja 2008 oikeuskanslerin kertomusta käsitellessään perusteltuna sisällyttää kertomukseen oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin yleisemmät

puheenvuorot laillisuusvalvonnassa esille nousseista ongelmista tai muista yleistä merkitystä omaavista lainvalvontakysymyksistä (PeVM 12/2009 vp, s. 1, PeVM 5/2009 vp, s. 1). Oikeuskanslerin kertomukseen vuodelta 2009 sisältyvät tällaiset yleisluonteiset puheenvuorot. Oikeuskansleri Jonkka käsittelee puheenvuorossaan oikeuskanslerin tehtäviä ja toimivaltaa ja erityisesti laillisuusvalvonnan yleisempiä kehittämissuuntia. Oikeuskansleri ottaa kantaa myös kertomusvuotta leimanneisiin vaalirahoituksen epäselvyyksiin. Apulaisoikeuskansleri Puumalainen puolestaan käsittelee syrjintäkiellon soveltamista laillisuusvalvonnassa.

Kanteluasioiden käsittely

Kertomusvuoden aikana oikeuskanslerinvirastoon saapui 1 762 kanteluasiata, mikä oli jota-

kuinkin sama määrä kuin edellisenä vuonna. Myönteisenä kehityksenä edellisvuoteen verrattuna oli se, että kanteluasioita ratkaistiin lähes yhtä paljon kuin niitä saapui (1 748). Toimenpideratkaisujen prosentuaalinen osuus (16 %) tutkittavaksi otetuista kanteluasioista säilyi samaa kuin edellisenä vuonna. Kaikkien kantelujen ratkaisuaikojen mediaani kasvoi 6,8 viikkoon (edellisenä vuonna 4 viikkoa), mutta ratkaisuaikojen keskiarvo säilyi lähes entisellään 27,8 viikossa.

Perustuslakivaliokunta pyysi 25 päivänä helmikuuta 2011 oikeuskanslerilta selvitystä oikeuskanslerinvirastossa käsiteltävänä olevasta kymmenestä vanhimmasta kantelusta. Huolestuttavana seikkana voidaan pitää sitä, että viireillä on edelleen vuonna 2008 vireille tulleita kanteluita. Tällaiset käsittelyajat ovat selvästi liian pitkiä, vaikka ratkaisujen viivästymiseen onkin esitetty sinänsä ymmärrettäviä esittelijöiden työmäärään ja asioiden laajakantoisuuteen liittyviä perusteluja. Perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä, että oikeuskanslerinvirastossa edelleen pyritään kehittämään työtapoja niin, että kantelut voidaan pääsääntöisesti ratkaista alle vuodessa. Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain eduskunnassa hyväksytyt muutokset ovat valiokunnan mielestä omiaan tukemaan tätä tavoitetta.

Muita seikkoja

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt perustuslain näkökulmasta huomiota henkilöiden asettamiseen eri asemaan heidän asuinpaikkansa perusteella.

Perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan säännöksessä erikseen mainituilla erotteluperusteilla eikä henkilöön liittyvien muiden syiden perusteella. Tällaisena muuna syynä pidetään myös henkilön asuinpaikkaa. Perustuslailla ei kuitenkaan ole kielletty kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä. Erottelu voi perustua myös syrjintäsäännöksessä mainittuun ja

siten lähtökohtaisesti kiellettyyn syyhyn. Olenaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (HE 309/1993 vp, s. 44/I, PeVL 14/2006 vp, s. 2/I, PeVL 9/2000 vp, s. 2/I).

Perustuslakivaliokunta on käytännössään arvioinut kunnan jäsenyyttä perusteena kunnan määräysvallassa olevien aravavuokra- ja kortukivuokra-asuntojen asukasvalinnassa (PeVL 14/2006 vp) sekä koulutuspaikan saamisessa (PeVL 9/2000 vp). Valiokunta on näissä tapauksissa kiinnittänyt huomiota siihen, että perusoikeuksien turvaamisvelvoite kohdistuu julkiseen valtaan ja siten myös kuntiin. Yksilön kannalta ei ole keskeistä, millaisen työn- ja kustannustenjaon mukaisesti perusoikeuksista johtuvat julkisen vallan tehtävät on valtion ja kuntien välillä käytännössä järjestetty. Kuntien kohdalla valiokunta on kuitenkin ottanut huomioon, että niiden hallinnon on perustuslain 121 §:ssä vahvistettu perustuvan kunnan asukkaiden itsehallintoon. Tällöin merkityksellistä on ollut myös se, että kunnan jäsenyyttä valintaperusteena käyttäessään kunta pyrkii kuntalain 1 §:n 3 momentin mukaisesti edistämään asukkaidensa hyvinvointia. Valiokunta päätyi edellä mainituissa tapauksissa siihen, että säännöksille kunnan asukkaan etusijasta valintaperusteena asukasvalinnassa ja oppilaaksi ottamisessa oli perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu ja viime kädessä perustuslain 121 §:ssä vahvistettuun kunnalliseen itsehallintoon palautuva hyväksyttävä syy. Sääntelyt eivät siten muodostuneet perustuslain yhdenvertaisuussäännösten kannalta ongelmallisiksi.

Mainitun käytännön perusteella voidaan todeta, että valiokunta on perustuslain näkökulmasta sääntelyä arvioidessaan pitänyt mahdollisena kunnan asukkaiden parempaan asemaan asettamista ainakin joissakin tapauksissa. Olenaista on ollut se, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton,

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 9 päivänä maaliskuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kimmo Sasi /kok		Veijo Puhjo /vas
vpj.	Jacob Söderman /sd		Tuulikki Ukkola /kok
jäs.	Hannes Manninen /kesk		Ilkka Viljanen /kok
	Elisabeth Naclér /r		Antti Vuolanne /sd
	Ville Niinistö /vihr	vjäs.	Johannes Koskinen /sd
	Johanna Ojala-Niemelä /sd		Raimo Piirainen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Petri Helander.